

Performer: Het landschap

Evelyne Coussens

Als kind al bestudeerde Karl Van Welden liever de koepel van de kerk dan te luisteren naar de liturgie - de verbeelding van het grote hemelgewelf tegenover het verhaal van menselijke kleinheid. Over die verhouding tussen het grootse en het nietige gaat ook Saturn III, een performance die Expeditie Dansand! even tot stilstand brengt.

Expeditie Dansand! sluit dit jaar aan bij de Canvas-reeks Atelier de Stad, waarin verschillende cultuurhuizen in grote Vlaamse ideeën sprokkelen over de stad van morgen. In Oostende verkent het dansfestival het Groen Lint, een 35 kilometer lange gordel hinterland dat in de toekomst 'de groene long' rond Oostende moet worden. De performance Saturn II - townscape van Karl van Welden richt de blik op dat hinterland, dat vreemde, onbestemde gebied tussen natuur en cultuur, daar waar de stad en het braakliggende terrein elkaar raken.

Van Welden (°1980) behoort niet echt meer tot de 'jonge honden', zoals kunstmarketeers ze graag aanprijzen, maar op de een of andere manier blijft hij wat onder de radar. Of liever: tussen verschillende radars in, want zijn werk ontworstelt zich geraffineerd aan genres en sectoren. Ergens tussen theater en beeldende kunst in maakt hij voorstellingen, installaties, fotografie, videowerk en sculpturen.

Verenigde Planeten

Hij zoekt daarin steeds naar een ongewone publieksoptelling, eentje die ruimte geeft aan de verbeelding van de toeschouwer. Ruimte die hij zelf te vaak mist. Van Welden: 'In theater voel ik me soms beklemd, alsof mij een verhaal wordt opgedrongen. Het stoort me dat alles al ingevuld is. Ik ben katholiek opgevoed, ik moest vaak naar de kerk. Van de mis probeerde ik ruis te maken, achtergrond, terwijl ik intussen in de kerk zat rond te kijken. De architectuur bood vrijheid. Je blik werd niet vastgehouden, je kon je gedachten laten gaan.'

Geen verhaaltjes vertellen, maar via sterke, uitgepuurde beelden een verhaal laten ontstaan – dat is de kern van Van Weldens praktijk. Die strakke vormbeheersing legde hij al aan de dag in het Oudenaardse jeugdtheater, waar hij zijn eerste regies deed. Met een groep jongeren, een fotosessie in het slachthuis en wat potten rode verf maakte hij een opgemerkte Titus Andronicus.

Later zouden op Van Weldens referentielijstje het vroege werk van Bill Viola en Peter Greenaway bijgezet worden. Na een studie kunstwetenschappen lonkte het RITS, maar de te enge theaterinsteek bracht hem uiteindelijk op andere gedachten. De naam van zijn cyclus, Verenigde Planeten, is van dat grensoverschrijdend denken een programmaverklaring. Elke projectreeks binnen Verenigde Planeten draagt de naam van een planeet en onderzoekt een ander medium, een andere vertelvorm.

Zo is Mercury een reeks 'klassieke' theatervoorstellingen, Mars een serie videoinstallaties/performances, Pluto een een-op-eenperformance. Doorheen alle cycli loopt steeds dezelfde vraag boven: hoe kan de kleine mens zich verhouden tot de grootsheid van het heelal? Op Expeditie Dansand! toont Van Welden de derde editie van Saturn, een reeks performances in het (stedelijk of natuurlijk) landschap.

Saturn III voert de expeditieleden naar de Oostendse Oosteroever, tot in de duinen, tot boven op Fort Napoleon. Daar wachten acht kijkboxen, die in cirkelvorm staan opgesteld staan en 360° van het landschap bestrijken.

Toeschouwers betreden de boxen in een zelf gekozen volgorde en blijven er zo lang zij willen. De verrekijkers in de boxen bieden uitzicht op de performers, die kilometers verder in het landschap staan. In een trage herhaling voeren ze steeds dezelfde acties uit: een man schept aarde, een vrouw in een lange witte jurk draait om haar as. Voor hen lijkt de tijd stil te staan.

Blinde vlekken

Er is iets ontregelends aan deze bewegingen, er gaat een dreiging uit van hun onverstoorbare herhaling, een provocatie bijna. Op de Oostendse Oosteroever hebben projectontwikkelaars grootse plannen voor een bruisend nieuw stadsdeel. De stad groeit. Die wetenschap geeft Van Weldens observatiepost iets melancholisch, alsof er een laatste blik wordt geworpen op een gebied dat gedoemd is te verdwijnen.

Intrigerend zijn de 'blinde vlekken' in de reeks: een of twee kijkkasten geven uit op een stuk landschap zonder performer. Van Welden: 'Ik vond het nodig om rustpunten in te bouwen. Met die lege ruimte kan je ontzettend veel vertellen, omdat je net op dat punt dingen voor jezelf verbindt. Soms heb ik zin om nog meer van die zwarte gaten in te bouwen, ik vraag me af of het mogelijk zou zijn om Saturn te maken zonder performers, met alleen maar landschap.'

Sowieso is rust een essentieel onderdeel: 'Vaak merk je dat toeschouwers gehaast van box naar box rennen, alsof het een spelletje is. Maar na drie of vier kasten worden ze toch gegrepen, geven ze zich over aan de

beelden. Plots hebben ze door waar het om draait, en vallen ze in het systeem.' Het 'systeem' is er juist op gericht de mens te laten ervaren hoe klein hij is in dat immense landschap, en te voelen hoe rondom hem alles maar blijft draaien, terwijl hijzelf zich voorthaast in een bestel waar beweging – winst en groei – primordiaal zijn.

Van Welden: 'Er zijn mensen die zeggen dat mijn werk puur esthetisch is, maar dat vind ik vreemd. Goed, het is niet activistisch, maar het onderzoekt wel de condition humaine: we blijven als mens alleen, en toch proberen we ons steeds tot anderen te verhouden. Mocht iedereen wat meer bezig zijn met die connectie, en wat gevoeliger voor schoonheid, zouden veel dingen in de wereld in orde komen.'

Publication: De Morgen, 4 July 2014